

Complexnummer: 522428

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Groot Ziekengasthuis

Aantal complexonderdelen

5

Monumentnummers van complexonderdelen

522429, 522430, 522431, 524985,
524986

Woonplaats

's-Hertogenbosch

Gemeente

's-Hertogenbosch

Provincie

Noord-Brabant

Hoofdadres van hoofdobject

Burgemeester Loeffplein 70 E, 5211 RX 's-Hertogenbosch

Complexomschrijving

Inleiding.

Het complex van het Groot Ziekengasthuis is gesitueerd aan de zuidzijde van de Zuid Willemsvaart, in het centrum van 's-Hertogenbosch. De geschiedenis van het Groot Ziekengasthuis gaat terug tot de late Middeleeuwen: reeds in 1274 werd melding gemaakt van het ziekenhuis, dat vanaf het begin voorzag in medische zorg voor de armen van 's-Hertogenbosch. Daarnaast deed het lange tijd dienst als militair hospitaal.

Het Groot Ziekengasthuis viel onder het bestuur van de Bossche Godshuizen. Vanaf het begin bestond het ziekenhuispersoneel uit religieuzen. Met de poging tot calvinisering van 's-Hertogenbosch vanaf 1629 werden deze echter vervangen door lekenpersoneel. Sinds 1880 werden de zieken in het Groot Ziekengasthuis weer verzorgd door zusters van de Congregatie Barmhartige Zusters van de Heilige Carolus Borromeus. De middeleeuwse gebouwen van het Groot Ziekengasthuis deden nog tot het begin van de 20ste eeuw dienst. Vanaf het derde kwart van de negentiende eeuw werd het complex uitgebreid met een aantal 'moderne' ziekenhuisgebouwen daterend uit periode 1888 - 1932. De beschermde gebouwen binnen het beschermde ziekenhuiscomplex betreffen:

- Een ZIEKENHUIS met zusterKLOOSTER met KAPEL uit ca. 1911-1913, met stijlelementen van de neogotiek en neorenaissance, naar ontwerp van J. Vrijman, kapel ontworpen door J.Th. Klompers (Complexonderdeel 1).

- Een PAVILJOEN voor patiënten met besmettelijke ziekten uit ca. 1915, met stijlelementen van de chaletstijl. Dit

Mariapaviljoen werd ontworpen door architect J. Vrijman (Complexonderdeel 2).

-Een LIJKENHUIS uit ca. 1888 in neorenaissancestijl, waarin een poort met beeldhouwwerk van H. van der Geld (Complexonderdeel 3).

-Een uit ca. 1915 daterend ziekenPAVILJOEN in neo-renaissancestijl, ontworpen door architect J. Vrijman (Complexonderdeel 4).

-Een in 1932 gebouwd ZIEKENHUIS in een regionale variant van de Amsterdamse School, ontworpen door architect J.Th. Klompers (Complexonderdeel 5).

Van de oudere bebouwing resteert nog een beschermde zeventiende-eeuwse poort aan de Gasthuisstraat. Het complex huisvestte anno 1999 nog steeds een ziekenhuis.

Omschrijving.

Het complex is gelegen op een globaal rechthoekig terrein, dat wordt begrensd door de Zuid-Willemsvaart (noordoostzijde), de Nieuwstraat (oostzijde), het Burgemeester Loeffplein en de Binnendieze (zuidzijde) en de Tolbrugstraat (noordwestzijde). De oudere bebouwing bevindt zich hoofdzakelijk op de westelijke helft van het terrein. Aan de Binnendieze de beschermde poort met poortgebouw. Aan de zuidzijde van het terrein het neorenaissance ZIEKENHUIS met klooster en kapel uit 1911-1913 (Complexonderdeel 1). Aan de westzijde hiervan, aan de Tolbrugstraat, bevindt zich het PAVILJOEN voor besmettelijk zieken uit c. 1915 (Complexonderdeel 2). Aan de oostzijde van het ziekenhuis met klooster en kapel een LIJKENHUIS uit c. 1880, waarin een poort met sculptuur van H. van der Geld is geïntegreerd (Complexonderdeel 3). Aan de noordzijde van het ziekenhuis ligt het vliedervormige ziekenPAVILJOEN in neorenaissancestijl uit 1915 (Complexonderdeel 4). Dit paviljoen sluit via een moderne vleugel aan op een het in Amsterdamse School-stijl uitgevoerde ZIEKENHUIS uit 1932 (Complexonderdeel 5), dat met de voorgevel aan de Nieuwstraat is gesitueerd. Aan de Nieuwstraat sluit het ziekenhuis uit 1932 aan de zuidzijde aan op een vijftal panden - oorspronkelijk woonhuizen - die eveneens door het Groot Ziekengasthuis in gebruik zijn genomen, daterend uit de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw.

Waardering.

Het complex van het Groot Ziekengasthuis is van algemeen belang. Het complex bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaaleconomische en geestelijke ontwikkeling: het complex vormt een herinnering aan een van oorsprong middeleeuws ziekenhuis, dat zich richtte op de verzorging van de armere bevolking van 's-Hertogenbosch. De nu nog aanwezige, hoofdzakelijk uit de vroege twintigste eeuw daterende, gebouwen herinneren door hun omvangrijke schaal aan de belangrijke rol die het ziekenhuis ook aan het begin van deze eeuw speelde in de medische zorg in 's-Hertogenbosch. Het ziekenhuiscomplex bezit architectuurhistorische waarde door de diverse stijlen die in de verschillende gebouwen zijn toegepast en die hierdoor een staalkaart vormen van de uiteenlopende stijlen, die achtereenvolgens in het begin van deze eeuw in gebouwen voor gezondheidszorg werden toegepast. Het complex bezit ensemblewaarde door de bijzondere inrichting van het ziekenhuisterrein. Het complex is van belang vanwege de gaafheid van de bebouwing. Tot slot is het complex, als een der laatste complete ziekenhuiscomplexen in Nederland, van belang vanwege typologische en functionele zeldzaamheid.

Monumentnummer*: 522429

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 20 oktober 2003
Kadaster deel/nr: 40094/146

Complexnummer

522428

Complexnaam

Groot Ziekengasthuis

*Woonplaats**

's-Hertogenbosch

*Gemeente**

's-Hertogenbosch

*Provincie**

Noord-Brabant

*Straat**

Burgemeester Loeffplein 70

*Nr**

70

*Toev.**

E

*Postcode**

5211 RX

*Woonplaats**

's-Hertogenbosch

Situering

Locatie

Burgemeester Loeffplein 70

F

5211 RX

's-Hertogenbosch

*Kadastrale gemeente**

's-Hertogenbosch

*Sectie**

H

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

7699

's-Hertogenbosch

H

7701

's-Hertogenbosch

H

7709

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding.

Het ZIEKENHUIS met zusterKLOOSTER en KAPEL is gelegen aan de zuidzijde van het terrein van het Groot Ziekengasthuis. Vanaf 1880 werd de zorg voor de zieken in het Groot Ziekengasthuis verzorgd door de zusters van de Congregatie van Barmhartige Zusters van de Heilige Carolus Borromeus. De bouw van het ziekenhuis annex klooster dateert uit ca. 1915. Het klooster werd opgetrokken in een neo-renaïssancestijl, met elementen van de neogotiek. Het geheel werd ontworpen door de architecten J. Vrijman en Th. J. Klompers. In de naoorlogse periode werd het ziekenhuis/klooster aan de noordzijde uitgebreid met een liftuitbouw en een éénlaags aanbouw met plat dak voor verpleegzalen.

Omschrijving.

Het ziekenhuis annex klooster heeft een samengesteld plattegrond met in het midden een entreepartij met vestibule, aan de westzijde hiervan een L-vormige verpleegafdeling en aan de oostzijde de klooster- en de keukenvleugel. Aan de achterzijde (noordzijde) is in het midden een kapel aangebouwd. Het gebouw heeft een samengesteld dak, gedekt met leien. De kapel is voorzien van een wolfdak, gedekt met leien, waarop een dakruiter. In het dakschild boven de voorgevel van het ziekenhuis/klooster dakkapellen met dwarsgeplaatst zadeldakje en T-

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registregegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

raam. Geprofileerde bakgoot. De gevels zijn opgetrokken in baksteen met speklagen in gele verblendsteen. Natuurstenen waterlijsten, waaronder friezen in siermetselwerk. Hardstenen vensterdorpels. Onder de goot een tandlijst. Smeedijzeren sierankers. De voorgevel (zuidgevel) bestaat voor twee derde uit een vleugel onder schilddak, aan beide zijden afgesloten door hoekrisalieten met trapgevel en dwarsgeplaatst zadeldak. Boven de meest linkse trapgevel een natuurstenen wapendragende leeuw. Direct links hiervan een driezijdig gesloten, hoger opgetrokken bouwdeel voor het trappenhuis. Geheel links een L-vormige vleugel onder plat, aan de bovenzijde afgesloten door een bakstenen balustrade met overhoeks geplaatste pinakels. De voorgevel is voorzien van getoogde vensters, waarin T-ramen met een drieruits bovenlicht. Ontlastingsbogen met natuurstenen aanzet- en sluitstenen. In de trapgevels, ter hoogte van de zolderverdieping, kleinere getoogde vensters met T-ramen en bovenlichten met kleine roedenverdeling. In de meest linkse risaliet met trapgevel de hoofdingang van het ziekenhuis bestaande uit een vleugel deur met panelen en sierroosters. Getoogd bovenlicht en smalle getoogde zijlichten, voorzien van glas-in-lood. Boven de ingang een in glas en ijzer uitgevoerde luifel, met gietijzeren waterspuwers. In de trappenhuisuitbouw getoogde vensters met tweeruits ramen, waarin glas-in-lood. Op begane grondniveau kleine gekoppelde getoogde vensters. De L-vormige vleugel aan de westzijde heeft een terugspringende gevelpartij. De vleugel, is voorzien van getoogde vensters met T-ramen. Kleine roedenverdeling in de bovenlichten. Van de oostgevel van het complex is de over twee bouwlagen aangebrachte driezijdige erker zichtbaar, waarin op de eerste verdieping brede vensters met T-ramen en drieruits bovenlichten. In het gevelgedeelte rechts van de erker getoogde vensters met T-ramen en drieruits bovenlichten.

De éénbeukige kapel aan de noordzijde van het ziekenhuis/klooster telt vier traveeën en heeft een 5/8 koorluiting. In de westelijke en oostelijke gevel is de kapel voorzien van grote spitsboogvensters met maaswerk: de gevel is ter plaatse van de vensters hoger opgetrokken en wordt hier afgesloten door steekkappen met wolfeind. Onder de vensters muurnissen. In de koorafsluiting lancetvensters met glas-in-lood. Aan de westzijde van de kapel gaat de achtergevel van de L-vormige westvleugel ter hoogte van de begane grond grotendeels schuil achter een moderne één laags aanbouw met plat dak met verpleegruimtes. Aan de westzijde van de kapel, in de oksel van de kapel en de L-vormige westvleugel bevindt zich een liftuitbouw. Tegen de achtergevel van de L-vormige westvleugel bevindt zich rechts, ter hoogte van behandelkamers op de eerste verdieping een door een (later aangebrachte) luifel afgedekt balkon met smeedijzeren balkonhek. Zowel de oostelijke zijgevel van de kapel als de achtergevel van het ziekenhuis/klooster gaan op begane grondniveau schuil achter een moderne éénlaags aanbouw met plat dak, waarin onder meer dienstvertrekken. De vertrekken zijn in de achtergevel voorzien van getoogde vensters met T-raam. De achtergevel van de L-vormige vleugel wordt afgesloten door een bakstenen balustrade.

Inwendig toont het ziekenhuis annex klooster in hoofdlijnen nog de oorspronkelijke hoofdopzet: in het midden van het gebouw de entree en vestibule, met schuin hierachter de kapel.

Links van de entree de ziekenzalen, dienstvertrekken en kantoortjes voor het lekenpersoneel, rechts van de entree het kloostergedeelte. Tegen de achtergevel een gang. Direct links van de entree een spreekkamer en de regentenkamer. Links hiervan verpleegruimtes. Rechts van de entree op de begane grond de kamer van moeder overste, een bibliotheek en eetzaal, op de bovenverdieping de slaapkamers van de zusters.

Van het oorspronkelijke interieur resteert nog een aantal elementen. Vestibule met tochtdeur, waarin glas-in-lood. Hierachter wordt de doorgang tussen de hal en achterliggende gang gevormd door een arcade op granieten Toscaanse zuilen. In de hal een bronzen reliëf met portret van Dr. A.C.M. van Moorsel (1900-1925). In de gang nog

enkele oorspronkelijke tochtdeuren met zij- en bovenlichten. Trappenhuizen, waarin hardstenen steektrappen met smeedijzeren balustrade en houten leuning. Glas-in-loodramen. De kapel heeft een houten tongewelf met steekkappen, dat grotendeels schuil gaat achter een verlaagd plafond. Het koor wordt afgesloten door een bakstenen kruisgewelf. In de meest zuidelijke travee een zangkoor. Hieronder een bakstenen kruisgewelf, rustend op consoles met koolbladdecoratie. Rechts van de kapelingang een marmeren wijwaterbakje.

Waardering.

Het ziekenhuis annex klooster met kapel, behorend bij het Groot Ziekengasthuis, is van algemeen belang. Het ziekenhuis bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaaleconomische en geestelijke ontwikkeling: het ziekenhuis annex klooster vormt als onderdeel van het Groot Ziekengasthuis, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de Middeleeuwen, een belangrijke illustratie van de geschiedenis van de met name op de armere bevolking toegespitste medische zorg in 's-Hertogenbosch. Het ziekenhuis annex klooster en de kapel bezit architectuurhistorische waarde door de neorenaissance, respectievelijk neogotische stijl en door de bijzondere detaillering en het materiaalgebruik. De gebouwen zijn voorts van belang vanwege de plaats die zij innemen in het oeuvre van de Rijksbouwmeester J.A. Vrijman en de architect Th. J. Klompers. Het object heeft ensemblewaarde als onderdeel van het Groot Ziekengasthuiscomplex, dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. Het object is als voorbeeld van een klooster met aangebouwd ziekenhuis van belang als illustratie van een typologische ontwikkeling.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Gezondheidszorg

Functie

Ziekenhuis

Monumentnummer*: 522430

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 20 oktober 2003
Kadaster deel/nr: 40094/146

Monumentnaam**

Complex GZG

Complexnummer

522428

Complexnaam

Groot Ziekengasthuis

Woonplaats*

's-Hertogenbosch

Gemeente*

's-Hertogenbosch

Provincie*

Noord-Brabant

Straat*

Burgemeester Loeffplein 70

Nr*

70

Toev.*

A

Postcode*

5211 RX

Woonplaats*

's-Hertogenbosch

Situering

Locatie

Burgemeester Loeffplein 70

D

5211 RX

's-Hertogenbosch

Kadastrale gemeente*

's-Hertogenbosch

Sectie*

H

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

7562

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding.

Het bij het Groot Ziekengasthuis behorende MariaPAVILJOEN, dat bestemd was voor patiënten met besmettelijke ziekten is gelegen aan de westzijde van het ziekenhuisterrein. Het gebouw werd in 1915 opgetrokken, naar ontwerp van architect J. Vrijman. Het paviljoen vertoont elementen van de Chaletstijl en de Overgangsstijl. In de jaren zeventig van de 20ste eeuw werd het Mariapaviljoen in gebruik genomen als polikliniek. Hierbij werd het aan de noordoostzijde uitgebreid met een éénlaags aanbouw.

Omschrijving.

Het ziekenpaviljoen heeft een samengestelde plattegrond bestaande uit een tweetal rechthoekige hoekgebouwen van twee bouwlagen, waarin de ziekenzalen waren ondergebracht en daartussen een middendeel. Het middendeel heeft een plak dak, de hoekpaviljoens hebben een overstekend wolfdak, gedekt met leien. Bakgoot op klossen. De gevels zijn opgetrokken in baksteen, met aan de bovenzijde een dubbele tandlijst en op diverse plaatsen polychrome, ruitvormige baksteendecoraties. Hardstenen vensterdorpels. De vertrekken zijn voorzien van kruisvensters met kleine roedenverdeling in de bovenlichten. De noordwest gevel aan de Tolbrugstraat is

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

symmetrisch en bestaat uit een éénlaags middenpartij, waarin de hoofdingang, geflankeerd door twee tweelaags hoekpaviljoens. Ingangspartij bestaat uit een paneeldeur met drieruits bovenlicht, tussen twee smalle tweeruits vensters. Over de gehele breedte van de middenpartij een houten luifel. Boven de ingangspartij een natuurstenen gevelsteen (oorspronkelijke tekst is verwijderd). Tussen de vensters op de bovenverdieping van de hoekpaviljoens gevelstenen in een door een segmentboog afgesloten nis. Hierin de tekst "Anno" - "1915". In de noordoost gevel twee risalerende hoekpaviljoens. Hiertussen een terugliggende tweelaags middenpartij trappenhuis. In het trappenhuis op de begane grond twee gekoppelde smalle éénruits vensters, op de verdieping een kruisvenster met glas-in-lood bovenlichten en een kleiner tweeruits venster in een muurnis. In de hoekpaviljoens op de bovenverdieping drielichtsvensters met kleine roedenverdeling in de bovenlichten. De zuidoostelijke gevel toont dezelfde opbouw als de noordwestelijke gevel, zij het met een afwijkende middenpartij. Hierin op de begane grond een vijftal deuren, waarvan er twee (de tweede en vierde) toegang geven tot de kelder. De overige deuren hebben een moderne invulling. De noordoostelijke gevel is vrijwel identiek aan de zuidwestelijke gevel, zij het dat de middenpartij ter hoogte van de begane grond schuil gaat achter een moderne éénlaags aanbouw met plat dak. Inwendig is de indeling van het ziekenpaviljoen in hoofdlijnen ongewijzigd gebleven. In het middendeel achter de hoofdingang een hal en een aantal dienstvertrekken. Aan weerszijden hiervan twee gangen, die in het midden van het gebouw uitkomen op de trappenhuizen. In de tweelaags hoekpaviljoens waren oorspronkelijk de ziekenzalen ondergebracht. Het interieur van het paviljoen is sterk gemoderniseerd. Alleen in de trappenhuizen vinden we nog oorspronkelijke elementen. Hardstenen trap met balustrade in siersmeedwerk. Glas-in-loodramen.

Waardering.

Het Mariapaviljoen, behorend bij het Groot Ziekengasthuis is van algemeen belang. Het paviljoen bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaaleconomische en geestelijke ontwikkeling: het paviljoen vormt een herinnering aan het van oorsprong middeleeuwse ziekenhuis, dat zich richtte op de verzorging van de armere bevolking van 's-Hertogenbosch. Voorts vormt het gebouw, als paviljoen voor patiënten met besmettelijke ziekten, behorend bij een groot ziekenhuiscomplex, een illustratie van een typologische ontwikkeling. Het Mariapaviljoen bezit architectuurhistorische waarde door de bijzondere detaillering en het materiaalgebruik. Het paviljoen bezit ensemblewaarde als essentieel onderdeel van het Groot Ziekengasthuis, dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. Het Mariapaviljoen is van belang vanwege de gaafheid van het exterieur. Tot slot is het paviljoen van belang vanwege typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap
Uitvaartcentra en begraafplaatsen

Subcategorie

Gezondheidszorg
Begraafplaats en -onderdelen

Functie

Ziekenpaviljoen
Baarhuisje

Monumentnummer*: 522431

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 20 oktober 2003
Kadaster deel/nr: 40094/146

Monumentnaam**

Complex GZG

Complexnummer

522428

Complexnaam

Groot Ziekengasthuis

Woonplaats*

's-Hertogenbosch

Gemeente*

's-Hertogenbosch

Provincie*

Noord-Brabant

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Burgemeester Loeffplein	70	C	5211 RX	's-Hertogenbosch		
Burgemeester Loeffplein	70	B	5211 RX	's-Hertogenbosch		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
's-Hertogenbosch	H			7499
's-Hertogenbosch	H			7560
's-Hertogenbosch	H			7557

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding.

Het ziekenPAVILJOEN, behorend bij het complex van het Groot Ziekengasthuis bevindt zich in het centrum van het ziekenhuisterrein, direct ten noorden van het omstreeks 1915 gebouwde klooster annex ziekenhuis (Complexonderdeel 1). Het ziekenpaviljoen werd gebouwd in 1915, naar ontwerp van architect J. Vrijman en toont elementen van de Neo-Renaissance. Het ziekenpaviljoen wordt door middel van een tweetal tussenvleugels verbonden met de omringende ziekenhuisgebouwen: aan de zuidzijde met het ziekenhuis/klooster (Complexonderdeel 1), aan de noordzijde met het uit 1932 daterende, aan de Nieuwstraat gesitueerde ziekenhuis (Complexonderdeel 5). In de jaren '70 van de twintigste eeuw is het ziekenpaviljoen aan de westzijde uitgebreid met een liftuitbouw.

Omschrijving.

Het ziekenhuis heeft een vlinderplattegrond, bestaande uit een tweelaags middenvleugel, met op de hoeken daarvan

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vier diagonaal uitstralende hoekvleugels. Dakkapellen in de schilden. Het tweelaags gebouw is onderkelderd. Gevels opgetrokken in baksteen met speklagen in gele verblendsteen. Geleding door middel van dorpellijsten. Sierankers. Rond de vensteropeningen zijn profielstenen aangebracht. De gevels worden aan de bovenzijde afgesloten door een tandlijst. In de kopgevels is het middengedeelte van de gevel hoger opgetrokken en voorzien van hoekpinakels met bolbekroning. De gevels zijn voorzien van getoogde vensters, waarin stolpvensters met roedenverdeling en drieruits bovenlicht. In de kopgevels aan de westzijde bevinden zich de ingangspartijen, bestaande uit een beglaasde vleugel deur met drieruits bovenlicht. Hierboven een moderne luifel. Aan de noordzijde van de tussenbouw bevinden zich op de hoeken twee driezijdig gesloten uitbouwen voor een trappenhuis onder schilddak. Aangrenzend een rechthoekige uitbouw onder plat voor dienstvertrekken. Aan de zuidzijde links een modern laadperron met luifel.

Inwendig is het ziekenpaviljoen sterk gemoderniseerd. De oorspronkelijke indeling is nog deels herkenbaar: een gang tegen de noordgevel van het gebouw geeft toegang tot de aan de zuidzijde gesitueerde behandelkamers. In de vleugels op de uiteinden van het ziekenpaviljoen waren vroeger de ziekenzalen ondergebracht (nu magazijn). Op beide uiteinden van de tussenvleugel een trappenhuis en een hal. In de hallen zijn later tussenwanden ten behoeve van o.a. een administratiekantoor aangebracht. In het interieur resteert nog een aantal authentieke elementen: onder meer in het trappenhuis: hardstenen trap met smeedijzeren balustrade. Eenvoudig glas-in-lood. De vloeren van het ziekenpaviljoen rusten op betonnen balken. In de voormalige ziekenzalen worden deze ondersteund door betonnen voluutvormige consoles.

Waardering.

Het ziekenpaviljoen, behorend bij het complex van het Groot Ziekengasthuis, is van algemeen belang. Het object is van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische en geestelijke ontwikkeling: het ziekenpaviljoen vormt als onderdeel van het Groot Ziekengasthuiscomplex, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de Middeleeuwen, een belangrijke illustratie van de met name op de armere bevolking gerichte medische zorg in 's-Hertogenbosch. Het ziekenpaviljoen is verder van belang als illustratie van de typologische ontwikkeling van het ziekenhuisgebouw. Het ziekenpaviljoen heeft architectuurhistorische waarde vanwege de plaats die het inneemt binnen het oeuvre van architect J. Vrijman en vanwege de bijzondere vlinderplattgrond. Het ziekenpaviljoen heeft ensemblewaarde als essentieel onderdeel van het Groot Ziekengasthuiscomplex, dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. Het object is tot slot van belang vanwege typologische zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Gezondheidszorg

Gezondheidszorg

Functie

Ziekenpaviljoen

Ziekenhuis

Monumentnummer*: 524985

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 20 oktober 2003
Kadaster deel/nr: 40094/146

*Monumentnaam***

Complex GZG

Complexnummer

522428

Complexnaam

Groot Ziekengasthuis

*Woonplaats**

's-Hertogenbosch

*Gemeente**

's-Hertogenbosch

*Provincie**

Noord-Brabant

*Straat**

Zusters van
Trierstraat

*Nr**

8

*Toev.**

*Postcode**

5211 ZT

*Woonplaats**

's-Hertogenbosch

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

's-Hertogenbosch

*Sectie**

H

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

7339

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding.

Het LIJKENHUIS annex ROUWKAPEL behorend bij het Groot Ziekengasthuis is direct ten oosten van het ziekenhuis annex klooster (Complexonderdeel 1) op de zuidoostelijke hoek van het ziekenhuisterrein gelegen. Dit gebouw - dat oorspronkelijk een grotere omvang had - stond bekend als het Sint Josephpaviljoen. Het werd in 1888 gebouwd en huisvestte aanvankelijk een polikliniek met aangrenzend een lijkenhuis en een rouwkapel. In 1938 werd aan de oostzijde een aanbouw met een plat dak met een nieuwe ingang naar de wachtkamer aangebracht. In de naoorlogse periode werd het bouwvolume gehalveerd, doordat de zuidelijke helft van het gebouw, waarin de polikliniek, een naaikamer en een vestibule waren ondergebracht, werd gesloopt. De ingangspartij in de zuidgevel, gevormd door een poortje met een reliëf van de beeldhouwer H. van der Geld, werd opgenomen in de nieuwe zuidelijke kopgevel. Het gebouw toont elementen van de neorenaissance.

Omschrijving.

Het gebouw heeft een globaal rechthoekige plattegrond en telt één bouwlaag. Het is samengesteld uit twee bouwdelen onder een flauw hellend zadeldak, met daartussen een lager tussenlid met plat dak. Aan de westzijde

een dwars hierop geplaatst bouwdeel onder zadeldak en een moderne aanbouw met plat dak. Geprofileerde bakgoot. De gevels van het gebouw zijn opgetrokken uit baksteen, met speklagen in verblendsteen. Hardstenen plint. In de westgevel van het lijkenhuis smeedijzeren sierankers. De westgevel is opgebouwd uit twee licht risalerende, door topgevels afgesloten geveldelen op de beide hoeken, met daartussen een lager, rechtgesloten tussenlid. De gevelindeling van beide hoekrisalieten is identiek: op de begane grond twee getoogde vensters, waarin een schuifraam met tweeruits bovenlicht. Ontlastingsbogen in een lichtgekleurde baksteen. Ter hoogte van de zolder een drietal rondboognissen. De topgevels zijn afgedekt met een natuurstenen lijn, bekroond door een piron. In het tussenlid een tweetal rondboogdeuren, met hiertussen een klein éénruits raam. Aan weerszijden vensters met schuifraam. In de korte zuidelijke gevel aan de linkerzijde het uit 1888 daterende poortje dat wordt gevormd door een natuurstenen tympaan, ondersteund door twee vaasvormige elementen. Deze rusten op bakstenen pilasters, versierd met natuurstenen diamantkoppen en kapitelen. Hiertussen een segmentboog met een natuurstenen sluitsteen, waarop de tekst "A.D. 1888". De ingang wordt gevormd door een vleugel deur met panelen, voorafgegaan door een lage bakstenen stoep. In het tympaan een sculptuur van beeldhouwer H. van der Geld, voorstellende een engel, die in zijn uitgestrekte handen een lauwerkrans en palmtak vasthoudt. Rechts van de engel een arts met patiënt, links een ziekenverzorger aan bed. Rechts van de poort een tweetal kleine vensters met éénruits raam. In de oostelijke gevel links in de topgevel op zolderniveau een rond venster, hieronder een dichtgemetseld getoogd venster. In het midden gaat de oostgevel schuil achter een moderne éénlaags aanbouw onder plat. Rechts de rouwkapel. Hierin een drietal rondboogvensters, waarvan het middelste later is dichtgemetseld.

Waardering.

Het lijkenhuis met rouwkapel is van algemeen belang. Het object is van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van een sociaaleconomische en geestelijke ontwikkeling: het lijkenhuis met rouwkapel vormt als onderdeel van het Groot Ziekengasthuis, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de Middeleeuwen, een belangrijke illustratie van de met name op de armere bevolking gerichte medische zorg in 's-Hertogenbosch. Het object bezit architectuurhistorische waarde door de neo-renaïssancestijl en door de bijzondere detaillering, met name van het in de zuidgevel opgenomen neo-renaïssance poortje met sculptuur van H. van der Geld. Deze sculptuur bezit dan ook kunsthistorische waarde vanwege de plaats die zij inneemt binnen het oeuvre van deze belangrijke negentiende-eeuwse beeldhouwer. Het lijkenhuis met rouwkapel bezit ensemblewaarde als essentieel onderdeel van het Groot Ziekengasthuiscomplex, dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. Het lijkenhuis met rouwkapel is tot slot van belang vanwege functionele en typologische zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Uitvaartcentra en begraafplaatsen

Subcategorie

Begraafplaats en -onderdelen

Functie

Rouwkapel (H)

Monumentnummer*: 524986

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 20 oktober 2003
Kadaster deel/nr: 40094/146

*Monumentnaam***

Complex GZG

Complexnummer

522428

Complexnaam

Groot Ziekengasthuis

*Woonplaats**

's-Hertogenbosch

*Gemeente**

's-Hertogenbosch

*Provincie**

Noord-Brabant

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Nieuwstraat	34		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	102		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	84		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	80		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	54		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	66		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	38		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	88		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	58		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	90		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	100		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	108		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	78		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	56		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	36		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	62		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	86		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	40		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	98		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	76		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	44		5211 NL	's-Hertogenbosch		

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Nieuwstraat	70		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	110		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	64		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	106		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	82		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	92		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	68		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	94		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	96		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	46		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	60		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	42		5211 NL	's-Hertogenbosch		
Nieuwstraat	52		5211 NL	's-Hertogenbosch		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
's-Hertogenbosch	H			7311
's-Hertogenbosch	H			7308

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding.

Het ZIEKENHUIS, behorend bij het complex van het Groot Ziekengasthuis, is met de voorgevel gesitueerd aan de Nieuwstraat, gelegen in het centrum van 's-Hertogenbosch. Het gebouw sluit aan de noord zijde via een éénlaags tussenlid met plat dak aan op de uit de jaren '70 van de twintigste eeuw daterende nieuwbouw van het Groot Ziekengasthuis. De noordelijke vleugel van het ziekenhuis is aan de westzijde via een tweelaags tussenlid met plat dak verbonden met een ziekenpaviljoen uit c.1915 (Complexonderdeel 4). Het ziekenhuis werd in 1932 gebouwd naar ontwerp van architect J.J. Van Dillen. Het is gebouwd in een regionale variant van de Amsterdamse School. In de voorgevel, boven de hoofdingang een tweetal beelden van Maria en Jozef, naar ontwerp van de beeldhouwers M. van Bokhoven en Jonkers (gesigneerd).

Omschrijving.

Het onderkelderde ziekenhuis telt drie bouwlagen onder een sterk overstekend mansardedak, gedekt met geglazuurde verbeterde Hollandse pannen. Het gebouw heeft een globaal U-vormige plattegrond met tweelaags uitbouwen onder mansardekap aan de zuid- en noordzijde van de zuidelijke vleugel. Aan de westzijde van de noordelijke vleugel sluit het aan op een tussenvleugel, die het ziekenhuis verbindt met het ziekenpaviljoen uit 1915 (Complexonderdeel 4). Uitkragende gootlijst. Moderne dakkapellen boven voor- en achtergevels. De gevels zijn opgetrokken in baksteen, met natuurstenen plint en vensterdorpels. De voorgevel van de oostelijke vleugel aan de Nieuwstraat toont een symmetrische opbouw: twee hoekrisalieten en een sterker risalerende middenbouw, waarin de hoofdingang, gevormd door een vleugeldeur met smeedijzeren traliwerk in Amsterdamse School-detailering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

onder een rondboogvormig bovenlicht. De hoofdingang bevindt zich in een portiek, geopend door rondbogen in de zijden van de middenrisaliet. Aan de voorzijde van de portiek een groot rondboogvenster, geflankeerd door twee kleine rechtgesloten vensters. In de borstwering vooruitspringend muurwerk, afgedekt door een natuurstenen dorpellijst. Boven de kleine vensters twee zandstenen beelden van het atelier Van Bokhoven en Jonkers: links Maria, brood uitdelend aan een knielende bejaarde man, rechts Jozef met een kind op zijn arm. Tussen de beelden, in sierletters, de tekst: "Groot Ziekengasthuis". De vertrekken op begane grond en verdieping zijn voorzien van laddervensters met stalen roeden, met inspringende ondergedeelten. In de terugliggende geveldelen bredere drielichtvensters, eveneens met ladderroeden en inspringende ondergedeelten. De achtergevel van de oostelijke vleugel gaat op de begane grond gedeeltelijk schuil achter een moderne aanbouw met plat dak. Ter plaatse van de centrale hal een tweelaags uitbouw met plat dak, waarin een drietal rechtgesloten vensters met glas-in-lood. Rechts hiervan een later toegevoegde uitbouw voor een lift. Links van het trappenhuis op de verdieping rechtgesloten vensters, waarin stalen kozijnen met kleine roedenverdeling. De zuidelijke vleugel heeft op de bovenverdieping drielichtvensters met ladderroeden en inspringend benedengedeelte. Op de begane grond kleinere rechtgesloten vensters. Iets rechts van het midden van de zuidgevel het trappenhuis in een risaliet met een hoger opgetrokken paraboolvormige gevel. De tweelaags uitbouwen aan de noord- en zuidzijde van de zuidelijke ziekenhuisvleugel zijn van rechtgesloten vensters voorzien. De zuidelijke uitbouw heeft op de begane grond brede negenruits vensters, op de bovenverdieping zesruits vensters met stalen kozijnen. In de zuidelijke kopgevel een achteringang. Ter hoogte van de eerste verdieping een breed twaalruits venster. De aanbouw ten noorden van de zuidvleugel heeft op de begane grond drielichtvensters met ladderroeden in de bovenlichten. Ter hoogte van de bovenverdieping ramen met ladderroeden in de bovenlichten en inspringend benedengedeelte. De noordelijke gevel van de noordvleugel gaat op begane grondniveau grotendeels schuil achter een moderne éénlaags tussenbouw. Op de bovenverdieping rechtgesloten vensters met ladderroeden in het bovenlicht en inspringend benedengedeelte. Ter hoogte van de gang een risaliet met een hoger opgetrokken paraboolvormige gevel. Hierin een hoog laddervenster. De achtergevel (zuidgevel) van de noordvleugel gaat vrijwel geheel schuil achter een moderne tweelaags aanbouw onder plat. Inwendig is het ziekenhuis in de loop der tijd sterk gemoderniseerd. Ook is de dispositie op punten gewijzigd. In hoofdlijnen is de oorspronkelijke indeling echter nog herkenbaar. Aan de voorzijde leidt de entree naar een rechthoekig portaal (met moderne draaideur), waarachter een ruime hal. Aan de zuidzijde hiervan een L-vormige, centrale gang. Tegen de westgevel (achtergevel) van het ziekenhuis een tweede gang, eveneens aansluitend op de grote hal. Aan weerszijden van de gangen en de hal kantoren, wachtruimtes en behandelkamers. In het interieur resteert nog slechts een klein aantal oorspronkelijke elementen, onder meer: in de grote hal op de eerste verdieping een drietal glas-in-lood vensters met allegorische voorstellingen van de Liefdadigheid, de Wetenschap en de Barmhartigheid.

Waardering.

Het bij het complex van het Groot Ziekengasthuis behorende ziekenhuis is van algemeen belang. Het object is van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van een sociaaleconomische en geestelijke ontwikkeling: het ziekenhuis vormt als onderdeel van het Groot Ziekengasthuiscomplex, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de Middeleeuwen, een belangrijke illustratie van de met name op de armere bevolking gerichte medische zorg in 's-Hertogenbosch. Het object is voorts van belang als illustratie van de typologische ontwikkeling van het ziekenhuisgebouw. Het ziekenhuis heeft architectuurhistorische waarde vanwege de stijl, een regionale variant van de Amsterdamse School. Verder is het ziekenhuis van belang vanwege de plaats die het inneemt binnen het werk van J. J. van Dillen, de architect van de Bossche Godshuizen. Het object bezit ensemblewaarde als essentieel

onderdeel van het Groot Ziekengasthuiscomplex, dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. Het ziekenhuis is tot slot van belang vanwege typologische zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Gezondheidszorg

Functie

Ziekenhuis